
ZARYS PRAWA

**UMOWA
O ZASTĘPSTWO
PROCESOWE**

MACIEJ GUTOWSKI

ZARYS PRAWA

Umowa o zastępstwo procesowe

Polecamy nasze publikacje z serii Zarys Prawa:

B. Kurcz (red.)

POMOC PAŃSTWA. WYBRANE ZAGADNIENIA

B. Nowak

WEWNĘTRZNY RYNEK ENERGI W UNII EUROPEJSKIEJ

J. Barcz (red.)

**OCHRONA PRAW PODSTAWOWYCH
W UNII EUROPEJSKIEJ**

M. Polok

BEZPIECZEŃSTWO DANYCH OSOBOWYCH

H. Witczak, A. Kawalko

PRAWO CYWILNE

R. Zawłocki

PRAWO KARNE GOSPODARCZE

M. Ludwik, Ł. Błaszczak

SĄDOWNICTWO POLUBOWNE (ARBITRAŻ)

P. Granecki, A. Panasiuk

ZAMÓWIENIA SEKTOROWE

S. Brzeszczyńska

UMOWY W OBROTCIE NIERUCHOMOŚCIAMI, wyd. 2

Legalis

System Informacji Prawnej

www.sklep.beck.pl

UMOWA
O ZASTĘPSTWO
PROCESOWE

MACIEJ GUTOWSKI

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2009

Propozycja cytowania:
M. Gutowski, Umowa o zastępstwo procesowe, Warszawa 2009

Redakcja: Urszula Danilczuk

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2009**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Marek Obremski
Druk i oprawa: Cyfrowe Centrum Druku, Bydgoszcz

ISBN 978-83-255-0667-4

Spis treści

Przedmowa	IX
Wykaz skrótów	XI

Część I. Zagadnienia wstępne

Rozdział I. Przedmiot opracowania	3
Rozdział II. Ustalenia terminologiczne	13
Rozdział III. Rodzaje stosunków prawnych pomiędzy zastępcą procesowym a klientem i ich kwalifikacja prawna	31
§ 1. Umowa o zastępstwo procesowe	31
§ 2. Umowy o sporządzenie opinii prawnej	33
§ 3. Umowy depozytu	35
§ 4. Umowy depozytu nieprawidłowego	36
§ 5. Umowy powierniczego nabycia lub zbycia określonych przedmiotów	37
§ 6. Umowy o stałą obsługę prawną	39
§ 7. Umowy o pracę	43
Rozdział IV. Sposoby nawiązania stosunku zastępstwa procesowego	45
§ 8. Nawiązanie stosunku zastępstwa procesowego z pełnomocnikiem z wyboru	45
§ 9. Nawiązanie stosunku zastępstwa procesowego z pełnomocnikiem z urzędu	47

Część II. Czynniki kształtujące treść stosunku zastępstwa procesowego

Rozdział V. Stosunek zastępstwa procesowego jako złożony stosunek prawny	53
Rozdział VI. Treść czynności prawnej	56
Rozdział VII. Przepisy ustawy – kwalifikacja prawna umowy o zastępstwo procesowe	61
Rozdział VIII. Zasady współżycia społecznego i ustalone zwyczaje	78
Rozdział IX. Modyfikacja treści umówionego stosunku z uwagi na prawo konsumenckie	86

Część III. Obowiązki stron umowy o zastępstwo procesowe

Wprowadzenie	93
Rozdział X. Obowiązki zastępcy procesowego	98
§ 10. Obowiązek prowadzenia sprawy z należytą starannością	98

I. Uwagi ogólne.	98
II. Obowiązek znajomości prawa.	105
III. Związanie zastępcy procesowego instrukcjami klienta.	120
IV. Obowiązek podejmowania wyłącznie legalnych działań	129
V. Obowiązek dopełnienia określonych wymagań proceduralnych	129
VI. Obowiązek informowania klienta o wszelkich istotnych okolicznościach zaistniałych w sprawie	135
VII. Obowiązek pieczy nad powierzonymi dowodami.	137
VIII. Obowiązek starannego i skrupulatnego rozliczenia się z klientem	140
§ 11. Obowiązek lojalności i unikania konfliktu interesów.	142
§ 12. Obowiązek dochowania tajemnicy zawodowej	145
Rozdział XI. Obowiązki klienta	150
§ 13. Obowiązek współdziałania	150
§ 14. Obowiązek zapłaty wynagrodzenia	151
I. Uwagi ogólne.	151
II. Stawka regulowana w świetle nieaktualnego projektu Ministerstwa Sprawiedliwości.	151
III. Umowny obowiązek zapłaty wynagrodzenia w świetle aktualnego unormowania	159
Rozdział XII. Zwrot kosztów zastępstwa procesowego	166
Rozdział XIII. Pełnomocnictwo procesowe	171
Rozdział XIV. Wpływ rozkładu praw i obowiązków modelu na kwalifikację prawną – uwagi podsumowujące	176
Część IV. Odpowiedzialność stron stosunku zastępstwa procesowego	
Rozdział XV. Uwagi ogólne	179
Rozdział XVI. Odpowiedzialność cywilna zastępcy procesowego	182
§ 15. Odpowiedzialność kontraktowa jako najważniejszy rodzaj odpowiedzialności po stronie zastępcy procesowego.	182
I. Szkoda po stronie klienta	184
II. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania przez zastępcę procesowego.	191
III. Związek przyczynowy.	209
§ 16. Odpowiedzialność deliktowa zastępcy procesowego.	216
Rozdział XVII. Wpływ odpowiedzialności dyscyplinarnej zastępcy procesowego na odpowiedzialność cywilnoprawną	222
Rozdział XVIII. Wpływ odpowiedzialności karnej zastępcy procesowego na odpowiedzialność cywilnoprawną	226
Rozdział XIX. Odpowiedzialność cywilna klienta	230
§ 17. Odpowiedzialność klienta w stosunkach umownych	230
§ 18. Brak odpowiedzialności klienta w stosunkach ustawowych	237
Rozdział XX. Ubezpieczenie zawodowe zastępców procesowych	240

Część V. Problematyka ważności, pośrednich konsekwencji prawnych oraz wygaśnięcia umowy o zastępstwo procesowe	
Wprowadzenie	251
Rozdział XXI. Ważność umowy o zastępstwo procesowe	252
§ 19. Minimalna treść umowy	252
§ 20. Wymagania formalne	255
§ 21. Ograniczenia podmiotowe w stosunku zastępstwa procesowego ...	262
Rozdział XXII. Skuteczność zastrzeżenia kary umownej w umowie o zastępstwo procesowe	269
Rozdział XXIII. Przekształcenia podmiotowe w zakresie praw wynikających z umowy o zastępstwo procesowe	276
§ 22. Przeniesienie praw z umowy o zastępstwo procesowe	276
§ 23. Inne modyfikacje podmiotowe w obrębie stosunku zastępstwa procesowego	278
Rozdział XXIV. Wygaśnięcie stosunku zastępstwa procesowego	286
§ 24. Wygaśnięcie stosunku zastępstwa procesowego z pełnomocnikiem z wyboru	286
§ 25. Wygaśnięcie stosunku zastępstwa procesowego z pełnomocnikiem z urzędu	290
Rozdział XXV. Powinności istniejące pomimo wygaśnięcia stosunku zastępstwa procesowego	292
Rozdział XXVI. Uwagi podsumowujące	297
Zakończenie	298
Indeks rzeczowy	309

Przedmowa

Do napisania tej książki zainspirowała Autora przede wszystkim wzrastająca liczba postępowań cywilnych inicjowanych przez klientów przeciwko profesjonalnym prawnikom oraz dotychczasowe niewielkie zainteresowanie doktryny i orzecznictwa Sądu Najwyższego umową o zastępstwo procesowe. Wydaje się, że ta ważna i specyficzna relacja, nawiązywana pomiędzy adwokatem, radcą prawnym, czy rzecznikiem patentowym a jego klientem jest nieco zaniedbana naukowo. Celem opracowania jest nie tylko bliższe przedstawienie praw i obowiązków kreowanych w następstwie zawarcia tej nienazwanej umowy, lecz przede wszystkim analiza zasad odpowiedzialności prawnika wobec jego klienta. Odpowiedzialność prawnika staje się dziś bowiem zagadnieniem kluczowym, nierzadko decydującym o wyborze kancelarii przez klienta, zwłaszcza w kontekście wybranego przez prawnika rodzaju ubezpieczenia dobrowolnego. Ponadto, niejednolita i skąpa linia orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie odpowiedzialności profesjonalnych prawników jest dodatkowym elementem, który skłania ku wnioskowi, że poruszane na łamach książki problemy stają się coraz bardziej powszechne i aktualne. Ich aktualność dodatkowo zwiększają częste zmiany w ustrojowym unormowaniu samorządów zawodowych oraz zwiększająca się dynamika rozwoju kancelarii prawniczych, które dyktują potrzebę poszukiwania rozwiązań *de lege ferenda*. Wydaje się, że istnieje dziś potrzeba zaprezentowania szerokiego naukowego opracowania problematyki umowy o zastępstwo procesowe, a które jednocześnie wychodziłoby naprzeciw potrzebom praktyki. Zadaniem tej książki jest właśnie podjęcie takiej próby.

Poznań, maj 2009

dr hab. *Maciej Gutowski*

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- BRAO* *Bundesrechtsanwaltsordnung* – ustawa o adwokaturze z 1.8.1959 r., publ. *BGBI. I S.* 1000
- d. KPK*..... *ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)*
- GospNierU *ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.)*
- KC *ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)*
- KEA *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) z 10.10.1998 r. (uchw. NRA Nr 2/XVIII/98), ze zmianami wprowadzonymi uchw. NRA z 19.11.2005 r. Nr 32/2005/86*
- KERP *Kodeks Etyki Radcy Prawnego – uchw. VIII Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z 10.11.2007 r.*
- KERzP *Kodeks Etyki Rzeczników Patentowych – uchw. III Krajowego Zjazdu Polskiej Izby Rzeczników Patentowych w Warszawie z 15.9.2001 r.*
- KH* *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.6.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.)*
- KK..... *ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)*
- Konstytucja RP..... *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i ze zm.)*
- KP *ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)*
- KPC..... *ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)*
- KPK *ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)*
- KSH *ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.)*
- NielegWartMajU..... *ustawa z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1505 ze zm.)*

Wykaz skrótów

OCAdwR.....	rozporządzenie Ministra Finansów z 11.12.2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej adwokatów (Dz.U. Nr 217, poz. 2134)
OCRadPrR.....	rozporządzenie Ministra Finansów z 11.12.2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej radców prawnych (Dz.U. Nr 217, poz. 2135)
OCRzPatR.....	rozporządzenie Ministra Finansów z 12.12.2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej rzeczników patentowych (Dz.U. Nr 220, poz. 2175)
OpłAdwR.....	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.9.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.)
OpłRadR.....	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.9.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.)
PrAdw.....	ustawa z 26.5.1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.)
PrawZagrU.....	ustawa z 5.7.2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 126, poz. 1069 ze zm.)
PrNot.....	ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.)
PrPostAdm.....	ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1270 ze zm.)
RadPrU.....	ustawa z 6.7.1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zm.)
RzPatU.....	ustawa z 11.4.2001 r. o rzecznikach patentowych (Dz.U. Nr 49, poz. 509 ze zm.)
SwobDziałGospU.....	ustawa z 2.7.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.)
TWE.....	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Rzymie 25.3.1957 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2)

2. Organy orzekające

<i>BayObLG</i>	<i>Bayerisches Oberstes Landesgericht</i> (Bawarski Sąd Krajowy)
<i>BGH</i>	<i>Bundesgerichtshof</i> (Sąd Federalny RFN)
ETS.....	Europejski Trybunał Sprawiedliwości
NSA.....	Naczelny Sąd Administracyjny
SA.....	Sąd Apelacyjny
SN.....	Sąd Najwyższy

SN (7).....	Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów
TK.....	Trybunał Konstytucyjny
TS.....	Trybunał Stanu
WKD.....	Wyższa Komisja Dyscyplinarna
WSA.....	Wojewódzki Sąd Administracyjny
WSD.....	Wyższy Sąd Dyscyplinarny
WSD RP.....	Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych

3. Publikatory

<i>BGH NJW</i>	<i>Bundesgerichtshof Neue juristische Wochenschrift</i> (orzeczenia <i>BGH</i> opublikowane w <i>Neue juristische Wochenschrift</i>)
<i>BGHZ</i>	<i>Bunegerichtshofentscheidungen in Zivilsachen</i> (Zbiór orzecznictwa <i>BGH</i> w sprawach cywilnych)
Dor.Podat.....	Doradca Podatkowy
GP	Gazeta Prawna
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe
M.Podat.	Monitor Podatkowy
<i>MDR</i>	<i>Monatsschrift für Deutsches Recht</i>
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna
OSNCP.....	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego seria A
PiP	Państwo i Prawo
PPE.....	Przegląd Prawa Europejskiego
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PPHZ	Prawne Problemy Handlu Zagranicznego
PPW	Prawo Papierów Wartościowych
Pr.Bankowe.....	Prawo Bankowe
Pr.Gosp.	Prawo Gospodarcze
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Pr.Spółek.....	Prawo Spółek
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
Rej.....	Rejent
RP	Radca Prawny
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

Wykaz skrótów

SC	Studia Cywilistyczne
SIS	<i>Studia Iuridica Silesiana</i>
SP	Studia Prawnicze
System Pr.Cyw.	System Prawa Cywilnego
System Pr.Pryw.	System Prawa Prywatnego
TPP	Transformacja Prawa Prywatnego
Zb. Orz.	Zbiory Orzecznictwa

4. Inne skróty

ABA	<i>American Bar Association</i>
art	artykuł
CCBE	<i>Council of Bars and Law Societies of Europe</i> (Rada Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy)
<i>Code civil</i>	Francuski kodeks cywilny
EFTA	<i>European Free Trade Association</i> (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu)
IBA/HRI	<i>International Bar Association Human Rights Institute</i> (Instytut Praw Człowieka Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawników)
lit.	litera
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
m.in.	między innymi
n.	następny (-a, -e)
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
Nr	numer
NRA	Naczelna Rada Adwokacka
OWU	ogólne warunki umów
PE	Parlament Europejski
pkt	punkt
por.	porównaj
poz.	pozycja
<i>Restatement</i>	<i>Restatement of the Law of Contracts, Second</i>
t.	tom
t.j.	tekst jednolity
z.	zeszyt
zd.	zdanie

Część I.
Zagadnienia wstępne

Rozdział I. Przedmiot opracowania

Relacja pomiędzy adwokatem, radcą prawnym lub innym zastępcą procesowym a jego klientem dość powszechnie występuje w życiu gospodarczym. Jest ona coraz częściej nawiązywana, choć być może jeszcze nie aż tak często, jak w krajach o bardziej rozwiniętej kulturze prawnej¹. Dlatego też, już od początków ubiegłego stulecia (a nawet jeszcze wcześniej, na gruncie mniej współczesnych zawodów prawniczych) akcentowano potrzebę, aby przedstawiciele zawodu adwokackiego działali w sposób rzetelny, odpowiedzialny, a przez swoje postępowanie dawali wyraz byciu godnym prawa wykonywania tego zawodu². Omawiana relacja prawna charakteryzuje się dość szczególnymi cechami, wynikającymi przede wszystkim z dość trudnej sytuacji faktycznej lub prawnej, w której zwykle znajduje się klient profesjonalnego prawnika. Sam w sobie spór sądowy dla większości ludzi wiąże się z ogromnym stresem, a dodatkowo, od wyniku tego sporu niejednokrotnie zależy sytuacja finansowa lub życiowa strony. Ponadto sytuacja, w której strona korzysta z pomocy profesjonalnego zastępcy procesowego, wiąże się z koniecznością powierzenia pełnomocnikowi wielu swych tajemnic, które mogą okazać się istotne dla sprawy, a często są trudne do wyjawienia. Dlatego też umowa o zastępstwo procesowe dotyczy sfer niezwykle wrażliwych, a nadto skomplikowanych i związanych ze znacznym stopniem odpowiedzialności.

Już w 20-leciu międzywojennym ukształtowany był w orzecznictwie pogląd, że obowiązki adwokata są złożone, zaś ich zakres wynika ze szczególnej wiedzy jaką profesjonalny prawnik powinien dysponować. Jak wskazał SN w orzeczeniu z 1933 r., „Adwokat nie jest wyłącznie ślepym wykonawcą udzielonych mu przez stronę zleceń, ale jest – i na tem głównie polega jego zadanie – jej doradcą prawnym. Otrzymawszy od strony zlecenie przeprowadzenia jakiejś sprawy, wdrożenia kroków sądowych celem zrealizowania jej roszczenia, winien sprawę tę szczegółowo rozpatrzyć i poinformować stronę, jakie widoki powodzenia ma jej roszczenie w świetle obowiązujących przepisów prawnych. Obowiązek

¹ J. Beldowski, M. Safjan-Kaczorowska, Kierunki reformy wymiaru sprawiedliwości w Polsce według raportu Banku Światowego, MoP 2006, Nr 24, s. 1332 i n.

² A. Friedländer, M. Friedländer, Kommentar zur Rechtsanwaltsordnung vom 1 Juli 1878, Monachium 1920, s. 97.

ten cięży na adwokacie zwłaszcza w sprawach, w których dochodzenie roszczenia strony połączone jest ze znacznymi kosztami, by strona, która może nie zdawać sobie z tego sprawy, miała pełną świadomość ponoszonego ryzyka¹.

Jeżeli chodzi o miejsce dotychczas poświęcone problematyce relacji profesjonalnych prawników z ich klientami, to niestety trudno do tej kwestii odnieść się z entuzjazmem. Z jednej strony, istnieje wiele publikacji prasowych, głównie poświęconych nieetycznym zachowaniom prawników. Przede wszystkim na kanwie tych publikacji, relacje pomiędzy prawnikami a ich klientami stały się przedmiotem wielu wypowiedzi medialnych, w tym również populistycznych w toku kampanii wyborczych. Wiele uogólniających opinii ma znaczenie głównie dezinformujące, przedstawiające zawody prawnicze przez pryzmat doraźnych potrzeb politycznych. Oczywiście tego typu wypowiedzi – w odróżnieniu od doniesień prasowych, informujących o konkretnych wydarzeniach, których wpływ jest pozytywny – wyrządzają istotną szkodę zarówno samorządom prawniczym, jak i osobom poszukującym pomocy prawnej. Wypowiedzi uogólniające, z natury rzeczy, nie pełnią funkcji informującej, zaś wiedza osób je formułujących jest zwykle zbyt mała, by uogólnienia miały rzetelne podstawy. Przede wszystkim zaś brakuje sensownych podstaw do formułowania takich uogólnień, gdyż niestety relacje prawne pomiędzy profesjonalnymi prawnikami a ich klientami, w zasadzie nie doczekały się obszerniejszego opracowania w piśmiennictwie prawniczym, w szczególności zaś na gruncie prawa cywilnego. Potrzebne jest zwłaszcza precyzyjne omówienie praw i obowiązków łączących klienta z prawnikiem w stosunku zastępstwa procesowego, gdyż właśnie na tle tych obowiązków można zaprezentować istniejące rodzaje odpowiedzialności stron, a ewentualnie dopiero wtedy można, w sposób odpowiedzialny, formułować postulaty *de lege ferenda*. Dlatego też przedstawienie niniejszego opracowania wydaje się jak najbardziej pożądane.

Podjęcie decyzji o poddaniu analizie cywilnoprawnej problematyki relacji prawnej, wiążącej ze sobą strony w ramach zastępstwa procesowego, pociąga za sobą konieczność precyzyjnego określenia przedmiotu tej analizy. Jak wiadomo już z tytułu opracowania, będzie to umowa o zastępstwo procesowe, czyli umowa o prowadzenie sprawy cywilnej przed sądem, nie zaś inne umowy zawierane przez prawników z klientami. Oczywiście wiele kwestii będzie można pośrednio wykorzystać także do innych umów w relacji prawnik – klient, jak również do umów o prowadzenie innych spraw niż cywilne. Jednakże trzon rozważań poświęcony jest zagadnieniom korespondującym z tytułem. Natomiast postawić należy przede

¹ Orzeczenie SN z 24.11.1933 r., III C 50/33, OSN(C) 1934, Nr 6, poz. 409.

wszystkim pytanie o dokładne określenie przedmiotu analizy, a w szczególności, czy należy poddać analizie czynność prawną, która kreuje omawiany stosunek zobowiązaniowy czy też sam ten stosunek.

Możliwa jest analiza – zgodnie z tym, co sugeruje tytuł niniejszego opracowania – samego źródła powstania stosunku prawnego pomiędzy adwokatem a jego klientem, tj. czynności prawnej, która prowadzi do powstania tego stosunku. Podstawowym jednak argumentem przemawiającym za odrzuceniem takiej konstrukcji jest to, że źródło powstania stosunku nie jest jednolite. Stosunek prawny pomiędzy adwokatem a klientem może bowiem mieć swe źródło w umowie (pełnomocnik z wyboru) lub w ustawie (pełnomocnik z urzędu). Jak zresztą wskazuje orzecznictwo dyscyplinarne, „wyznaczenie adwokata pełnomocnikiem z urzędu wkłada na niego nie mniejszy obowiązek troski i staranności w wykonywaniu czynności zawodowych niż w sprawie zleconej przez klienta”¹. W każdym zresztą przypadku (czy to z wyboru, czy też z urzędu), jest to cywilnoprawny stosunek zobowiązaniowy. Do tego właśnie rodzaju stosunków należy odnieść niniejsze opracowanie. Oczywiście, opracowanie to pośrednio może być wykorzystane w odniesieniu do stosunków pomiędzy klientem a obrońcą czy do zlecenia prowadzenia innej sprawy niż cywilna. Stosunki takie, również mające cywilnoprawny charakter, różnią się jednak mniej lub bardziej istotnie, z uwagi na samą specyfikę sprawy będącej przedmiotem zlecenia, w szczególności zaś obrony w sprawie karnej. Różnice te jednak nie są aż tak poważne (na przykład w przypadku umowy o prowadzenie sprawy przed sądem administracyjnym, gdzie dość szeroko stosuje się przepisy KPC²: art. 106 § 5, art. 296 § 2, art. 300 PrPostAdm³), by przesądzały o całkowitej nieprzydatności opracowania, choć niejednokrotnie mogą prowadzić do konieczności wyciągnięcia odmiennych wniosków od tych zaprezentowanych tutaj. Dlatego też, próbując wykorzystać niniejsze opracowanie do umowy o obronę w sprawie karnej lub do umowy o prowadzenie sprawy innej niż cywilna, zawsze należy ocenić, czy specyfika danej sprawy (a w szczególności stosunku pomiędzy obrońcą a jego klientem) pozwala na wykorzystanie wniosków tu zaprezentowanych, a odnoszących się do zastępstwa procesowego w sprawie cywilnej.

Wracając do wątku zasadniczego należy wskazać, że dodatkowa trudność wynikająca z ograniczenia przedmiotu badań do czynności prawnej kreującej stosunek pomiędzy adwokatem lub radcą prawnym a jego

¹ Orzeczenie WKD z 21.5.1954 r., WKD 38/52 – Biul. NRA 1/56, s. 75.

² Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).

³ Ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, (Dz.U. Nr 153, poz. 1270 ze zm.).